

Glosář Tomáše Běhounka: nový (...nebo starý?) občanský zákoník a podivná ochrana architektury

Author: Tomáš Běhounek | Published: 16.11.2012

„Neprokáže-li se, že se někdo vetřel v držbu svémocně nebo že se v ni vloudil potajmu nebo lstí, anebo že někdo usiluje proměnit v trvalé právo to, co mu bylo povoleno jen výprosou, jde o pravou držbu.“ Ne, tohle není ani Palacký, ani citace z kodexu Karla IV., ale § 993 nového občanského zákoníku, který v České republice bude účinný od 1. ledna 2014. A že vám to stejně přijde jako trochu těžké čtení? Není divu, oni totiž autoři našeho nového občanského zákoníku hledali inspiraci nejen v zahraničí, ale ve značné míře i v historii. Takže v něm například najdeme ustanovení podobná těm, jaká obsahoval občanský zákoník z roku 1811.

Už za dob císaře Theodosia ...

Nahlédnutím do slavného prvorepublikového komentáře profesorů Roučka a Sedláčka k onomu původnímu ustanovení zjistíme, že prvním citovaným pramenem je Codex Theodosianus (sbírka konstitucí východořímského císaře Theodosia, která je datována k roku 438 n. l.). Jestli tedy citované normě jenom nerozumíme, můžeme stejně mluvit o štěstí, protože pořad je alespoň napsána ještě česky. Také jsme nový občanský zákoník mohli mít v latině. Podle mne k tomu moc nescházelo.

Není to jen ale jazyk, který nás při čtení nového občanského zákoníka zarazí, ale také právní instituty, které se v našem právu v lepším případě nevyskytovaly „jen“ padesát let, některé ovšem i déle. Jak už bylo řečeno, autoři naší základní právní normy se historickou inspirací ani netají, v důvodové zprávě se např. u služebností (forma věcných břemen) uvádí, že v podstatě je recipován návrh občanského zákoníku z roku 1937. No, kdo z nás by si na něj nepamatoval, že ...

Zákon jen pro někoho

Dostaneme se tak do situace, kterou osobně nepovažuji za prospěšnou. Novému občanskému zákoníku totiž nejspíš budeme rozumět pouze my právníci (a každý ještě jinak!). Navíc bude trvat řadu let, než se nové instituty osvědčí, a několik generací, než se dostanou pod kůži i laikům. Podle mého názoru by ale právo mělo být k užitku všem a proto by také všem mělo být srozumitelné. Bohužel dnes nemáme na školách žádnou pořádnou programovou výuku práva, co to je právo, to se všichni nejprve učíme od svých rodičů,

prarodičů, z novin apod. Ale co teď, když ani oni nebudou vědět?

V tomto ohledu mě velmi zarazil rozhovor s jedním z autorů nového občanského zákoníku, v němž uvedl, že „běžný“ člověk nový zákon ve svém „běžném“ životě příliš nepocítí a nové instituty nebude využívat. Pro koho ale, proboha, občanský zákoník je, když ne pro normálního smrtelníka? Jenom pro právníka, bankéře či úředníka ...? Proč a komu to prospěje, to jsou otázky, na které neumím najít a raději ani nechci hledat odpověď.

Takže si můžeme stěžovat, ale to je asi tak všechno, co můžeme dělat. Dnes leckdo tlačí na odsunutí účinnosti nového zákoníku, ale všichni se na něj zároveň už připravují. Pokud jste ještě nezačali, pak máte co dělat. Je to 3 080 paragrafů, k tomu si ještě přidejte nový zákon o obchodních korporacích s 786 paragrafy, zákon o mezinárodním právu soukromém, kde je našťastí paragrafů jen 125, ovšem mnoho dalších zákonů a vyhlášek, které na nový zákon mají navazovat, ještě přibude. Odhaduji to tak na deset paragrafů denně ... když začnete hned!

Architektura versus architekti

Teď trochu z jiného soudku - architektura kolem nás. Kdo by nechtěl mít krásný dům, byt či zahradu od architekta. Architekti nás poctívají krásnými vizemi a realizacemi, právo zase poctilo architekty autorským zákonem. Nahlíží totiž na dílo architekta jako na autorské dílo a v tomto směru mu poskytuje ochranu stejně jako autorům jiných děl, třeba literárních či hudebních. Potud je vše v pořádku.

No jo, jenže jedna věc je, mít staré „cédéčko“, a to jednoduše přestat poslouchat, nebo z počítače odinstalovat zastaralý software, nebo přečtenou knihu odložit. Druhou věcí je pak bydlet v domě, který má černou kuchyň, malá okna, žádnou dvojgaráž, ale za to třeba dvoupatrový sklep. To všechno sice také můžete chtít změnit, ale jde to? Jde! Ovšem jen pokud je to v „míře nezbytně nutné a při zachování hodnoty díla“ - jinak potřebujete souhlas autora, totiž architekta.

A v tenhle okamžik začíná potíže. Mnohá stavba totiž není jen vyjádřením architekta jako jeho autora, ale někdy se stává pomníkem jeho současné či minulé slávy, vstupenkou do architektonické ročenky, stavbou roku, skvělou referencí - čili jinými slovy svátostí, na kterou nelze sáhnout. Jenže my pořád v tom domě potřebujeme bydlet či pracovat. Jak toho tedy máte dosáhnout, když architekt tu černou kuchyň zrušit odmítá, malá okna zvětšit či garáž přistavět nechce! Nijak, bez dohody s architektem bydlíte ve starém ...

V posledních letech jsem několikrát zažil zvláštní situaci, kdy někteří architekti téhle své silné pozice využili a bránili se změnám staveb s odvoláním právě na zásady autorskoprávní ochrany. Proč ne, není dohoda, není změna, ledaže ... ledaže jim za souhlas bude pořádně zapláceno. Ale zapláceno za co, když už předtím za odvedenou práci peníze dostali?! Nicméně: není zapláceno, není změna. A najednou se zásady stávají pověrami, jež brání východisku. Tak jen doufám, že je to dnešní těžkou dobou a tíživou ekonomickou situací, která leckoho přiměje zkusit si vydělat tak trochu jinak. Snad to někdy přejde.

Přeji vám hezký podzimní čas.

16.11.2012 08:15, Tomáš Běhounek